# Малакка, Джохор і архіпелаг Ріау

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

## Малакка: порт як конституція

Малакка, заснована близько 1400 року принцом-утікачем із Сінгапури, вже за кілька десятиліть стала найбільшим портом Південно-Східної Азії. Її успіх спирався на раннє і вміле використання китайського визнання. 1405 року імператор Юнле направив до Малакки посла. Адмірал Чжен Хе вперше відвідав її 1407 року, а 1411 року Парамешвара вирушив до двору династії Мін із делегацією у 540 осіб.[1] Мінське заступництво захищало Малакку від сіамських претензій і зробило її улюбленим портом заходу для китайських флотів, що перетинали Індійський океан на початку XV століття.

Другою опорою успіху Малакки став іслам. Її правителі прийняли іслам у першій половині XV століття, а міцно він утвердився за султана Музаффар-шаха (правив 1445–1459).[2] Навернення приєднало порт до мережі мусульманських купців

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

із Гуджарату, Перської затоки та Аравійського моря, які панували в західній половині торгівлі Індійського океану. Воно дало правителям Малакки спільну правову й релігійну мову з найважливішими торговельними спільнотами тієї доби. Релігія в цьому середовищі слугувала комерційною інфраструктурою — подібно до того, як женевський том показує це для реформатської віри в Женеві раннього Нового часу.

Третьою опорою було управління. Малакка організувала свій порт навколо чотирьох начальників гавані, шахбандарів, кожен з яких відповідав за групу купецьких спільнот. Один обслуговував гуджаратців, другий — купців із Південної Індії, Бенгалії, Бірми та Пасаю, третій — торговців морської Південно-Східної Азії, а четвертий — торговців з Аннаму, Китаю та островів Рюкю.[3] Кожен шахбандар приймав кораблі своїх спільнот, відводив їм склади, влаштовував їхню аудієнцію в урядовців правителя і наглядав за нарахуванням мит. Купці мали справу з посадовцем, який знав їхню мову, звичаї та товари.

Малакка мала й писане морське право. *Undang-Undang Laut Melaka*, Морські закони Малакки, регулювали обов'язки шкіперів і команд, розподіл вантажного місця, правила судноплавства та вирішення спорів на морі.[4] Разом із загальним правовим кодексом султанату, *Hukum Kanun Melaka*, морські закони давали купцям звід правил, які можна було знати заздалегідь.[5]

Це поєднання — політичний захист, спільна комерційна культура, управління, побудоване довкола потреб іноземних купців, і писані правила — становить те, що можна назвати конституцією порту. Воно описує інститути, які робили Малакку привабливою для торговців з усього Індійського океану та Південно-Китайського моря. Португальський аптекар Томе

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Піреш, який жив у Малацці невдовзі після її завоювання, підсумував її значення фразою, яку цитують і досі: «Хто володар Малакки, той тримає за горло Венецію».[6]

Конституція Малакки в кількох аспектах передбачає інститути, які сучасний Сінгапур пропонує міжнародному бізнесу: захист з боку держави, яку поважають великі держави, управління, що обслуговує іноземні компанії на їхніх власних умовах, і надійний правовий порядок. Ця тяглість стосується функції, і її не варто перебільшувати до тяглості інститутів. Проте вона показує, що умови успішного порту в протоці розуміли задовго до приходу європейців.

## Джохор після 1511 року

15 серпня 1511 року португальське військо під проводом Афонсу де Албукерке захопило Малакку.[7] Після втечі султана його сини заснували дві держави-наступниці: Перак на західному узбережжі півострова та Джохор на його південному краю.[8] Джохор, заснований 1528 року султаном Алауддін Ріаят-шахом II, претендував на спадщину Малакки і неодноразово намагався повернути місто.[9]

Понад сто років Джохор воював на два фронти: проти португальців у Малацці та проти султанату Ачех на півночі Суматри, який прагнув панувати в протоці. Його столиці раз у раз переносилися вздовж річки Джохор і між островами: їх руйнував то один ворог, то інший, і їх відбудовували деінде. Територія Джохору охоплювала острів Сінгапур і навколишні води. Наприкінці XVI і на початку XVII століття в гирлі річки Сінгапур, імовірно, був форпост султанату, яким керував портовий урядовець.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Вихід зі скрутного становища Джохор знайшов у союзі з новою європейською державою. У січні 1641 року голландські та джохорські сили, останні на чолі з бендахарою, відбили Малакку в португальців.[10] Голландці залишили Малакку за собою, але, більше зацікавлені своєю базою в Батавії, використовували її переважно як фортецю для контролю над протокою. Звільнений від португальської загрози Джохор у другій половині XVII століття пережив період процвітання як торговельне королівство.

Династія Малакки обірвалася 1699 року, коли султана Махмуда II вбив вельможа, чию вагітну дружину той наказав стратити. Трон успадкувала родина бендахари.[11] Царевбивство зруйнувало сакральну легітимність, яку династія черпала з легенди про Сінгапуру, і послабило вірність оранг-лаут, які служили старому королівському дому. Настала політична криза, і на сцену вийшли нові дійові особи.

## Ріау та бугі

Новими дійовими особами стали бугі — мореплавці, торговці й воїни із Сулавесі, які осіли в кількох частинах малайського світу. Після повстання Раджі Кечіла (1718–1722) бугі здобули великий вплив у Джохорі.[12] Бугійський принц отримав посаду Ян-Діпертуан-Муда — віцеправителя, який мав реальну владу, тоді як малайський султан зберігав формальний суверенітет. Ця подвійна структура влади — малайський султан і бугійський віцеправитель — визначала політику регіону аж до XIX століття.

Під бугійським управлінням острів Бінтан в архіпелазі Ріау, безпосередньо на південь від Сінгапуру, став центром нового транзитного порту (entrepôt). До Ріау торгувати припливали кораблі з Камбоджі, Сіаму, В'єтнаму та інших частин Азії.[13]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Китайські поселенці заклали на островах плантації гамбіру та перцю, продукція яких стала помітним предметом торгівлі з Китаєм.[14] Ріау торгував також із британськими приватними торговцями (country traders), що призвело до конфлікту з голландцями, які вважали торгівлю в протоці своєю вотчиною.

Процвітання Ріау раптово закінчилося у 1780-х роках. Конфлікт між бугами та голландцями спричинив голландський напад, після якого 1784 року голландці нав'язали султанату договір, що поставив Ріау під їхній контроль.[15] Голландська присутність відлякала значну частину приватної торгівлі, яка робила Ріау привабливим. У міру подальшого розпаду султанату вожді його окремих територій — серед них теменггонг, якому належали материковий Джохор і острів Сінгапур, — здобували дедалі більшу незалежність.

Історія Ріау повчальна для подальшої історії Сінгапуру у двох відношеннях. По-перше, Ріау показав, що транзитний порт може процвітати в південній частині протоки під владою правителя, який тримає мита низькими і радо приймає іноземних торговців, зокрема китайських поселенців і британських приватних торговців. По-друге, Ріау показав, як швидко такий порт може занепасти, коли монополістична держава встановлює над ним свій контроль. Коли Раффлз 1819 року заснував британське поселення, одним із його аргументів було якраз те, що вільний порт приверне торгівлю, яку голландці витіснили з Ріау.

## Оранг-лаут

Спільнота, яку джерела часто згадують лише мимохідь, відігравала центральну роль у всіх цих портах: оранг-лаут, «морський народ». Це були морські кочові спільноти, які жили

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

на човнах і в прибережних поселеннях по всьому архіпелагу Ріау-Лінгга та в південній частині протоки. Вони давали екіпажі для королівських флотів, патрулювали води, проводили кораблі протоками і збирали морські продукти для торгівлі. Їхня вірність правлячій династії була умовою контролю над морем для кожного малайського королівства.[16]

Оранг-лаут ілюструють рису доколоніального порту, яку сучасні дискусії зазвичай оминають. Безпека на морі була послугою, яку надавали люди, чию вірність треба було забезпечити. Коли оранг-лаут служили правителеві, вони захищали купців. Коли їхня вірність слабла, як після царевбивства 1699 року, вони могли вдатися до грабежу. Межа між військово-морською силою та піратством залежала від політичного порядку. 1819 року, коли прибув Раффлз, більшість мешканців острова належала до морських народів.

## Примітки

1. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): посол Інь Цін, якого 1405 року направив імператор Юнле, перший візит Чжен Хе 1407 року, делегація Парамешвари з 540 осіб до двору Мін 1411 року. ↩
2. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): Мухаммад-шах (правив 1424–1444) прийняв іслам; іслам міцно утвердився за Музаффар-шаха (правив 1445–1459). ↩
3. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.), про чотирьох шахбандарів і спільноти, за які відповідав кожен із них. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

4. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): Undang-Undang Laut Melaka регулювали морську торгівлю за правління Мухаммад-шаха. ↩
5. Про *Hukum Kanun Melaka* та його співвідношення з морськими законами див. Liaw Yock Fang, *Undang-Undang Melaka: The Laws of Melaka*, Гаага, Martinus Nijhoff, 1976. ↩
6. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.), із цитатою Томе Піреша: “Whoever is lord of Malacca shall have his hands on the throat of Venice.” Оригінал: Tomé Pires, *Suma Oriental*, написано між 1512 і 1515 роками. ↩
7. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): Афонсу де Албукерке захопив Малакку 15 серпня 1511 року. ↩
8. Wikipedia, “Malacca Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): після падіння Малакки сини Махмуд-шаха заснували султанати Джохор і Перак. ↩
9. Wikipedia, “Johor Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): заснований 1528 року Алауддін Ріаят-шахом II; “the sultan made several attempts to retake the capital but his efforts were fruitless”. ↩
10. Wikipedia, “Johor Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): у січні 1641 року “the Dutch and Johor forces headed by Bendahara Skudai, captured Malacca from the Portuguese”. ↩
11. Wikipedia, “Johor Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.), про вбивство султана Махмуда II 1699 року як помсту за страту вагітної дружини Оранг Кая Мегат Шрі Рами, що поклало край малаккській династії. ↩
12. Wikipedia, “Johor Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): після повстання Раджі Кечіла (1718–1722) “the Bugis … had huge influence in Johor”. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

13. Wikipedia, “Johor Sultanate” (дата звернення: вересень 2026 р.): Ріау став великим торговельним центром, куди “Ships from various places such as Cambodia, Siam, Vietnam … came to trade”. ↩

14. Про китайські плантації гамбіру та перцю на Ріау у XVIII столітті та їхній зв’язок із пізнішими плантаціями на острові Сінгапур див. Carl A. Trocki, *Prince of Pirates: The Temenggongs and the Development of Johor and Singapore, 1784–1885*, Сінгапур, NUS Press, 2-ге видання, 2007. ↩

15. Про голландський похід проти Ріау та договір 1784 року див. Carl A. Trocki, *Prince of Pirates*, розділ 2, а щодо ранішої передісторії — Leonard Y. Andaya, *The Kingdom of Johor 1641–1728*, Куала-Лумпур, Oxford University Press, 1975. ↩

16. Про оранг-лаут та їхню роль у малайських королівствах протоки див. Leonard Y. Andaya, *Leaves of the Same Tree: Trade and Ethnicity in the Straits of Melaka*, Гонолулу, University of Hawai‘i Press, 2008, розділ про оранг-лаут. ↩

## Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.